

„Žodis... Gimtasis žodis... Kaip daugel daugel tuo pasakyta! Juk jis yra tarsi ištikimasis mūsų kiekvieno lydovas, kuris lydi nuo lopšio lig karsto, galvą ir širdį užgriuvusioje kasdienės buities pilkumoje, rūškanoje, rudeniškoje ir „pavasario žydinčioje šventėje“, negandos juodos bei sielvarto valandą ir iš džiaugsmo padangėse krykštauja, nuopuolio sunkią minutę ir gaudžiant Velykų prisikėlimo varpams. Su kuo palygintina? Iš kur įvaizdžių imti? ...“

Iš J. Pikčilingio užrašų

VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA

Lietuvių kalbos dienos
VASARIO 16 D. – KOVO 11 D.

**Kviečiame į parodos
Kalboje – tautos širdies plakimas:
Juozas Pikčilingis (1926–1991)
atidarymą**

**2016 m. vasario 19 d. 15 val.
Vilniaus universiteto bibliotekos III aukšte,
Direkcijos koridoriuje**

**Po atidarymo –
Prof. J. Pikčilingio minėjimas
Vilniaus universiteto bibliotekos
Baltojoje salėje**

Profesorius **Juozas Pikčilingis** gimė 1926 m. sausio 3 d. Šakių rajone, Joniškių kaime. Pradžios mokyklą lankė Naudžiuose ir Sintautuose, 1939 m. įstojo į Šakių „Žiburio“ gimnaziją. Teko pergyventi visus karo baisumus. Vokiečiai jį kartu su broliu Zigmu paėmė kasti apkasų. Pavyko pabėgti, bet pakeliui į namus Juozas Pikčilingis pakliuvo į rusų armijos rankas, buvo mobilizuotas į Raudonąją armiją. Karui besibaigiant, 1945 m. kovo mėnesį Karaliaučiaus srityje buvo sunkiai sužeistas, o 1945 m. vasaros pabaigoje paleistas namo. Baigė „Žiburio“ gimnaziją, 1946 m. įstojo į Kauno universitetą studijuoti lietuvių kalbos ir literatūros. 1949 m. studijas tęsė Vilniuje ir 1951-aisiais baigė. Kaip gabus studentas buvo paliktas mokytis aspirantūroje ir dėstyti Vilniaus universitete Lietuvių kalbos katedroje; nuo 1954 m. – etatinis dėstytojas, docentas. 1956 m. apgynė disertaciją „Perkeltine reikšme vartojami žodžiai P. Cvirkos kūryboje“. Jau nuo 1955 metų pradėjo skaityti pagrindinį savo kursą – praktinę lietuvių kalbos stilistiką, parengė šio kurso programą.

1959–1968 m. dirbo Lietuvių kalbos katedros vedėju, o 1973–1979 m. išrinktas Filologijos fakulteto dekanu.

Juozas Pikčilingis yra lingvistinės stilistikos, kaip savarankiškos lietuvių kalbotyros šakos, pradininkas. Šia tema rašė daug straipsnių, dalyvavo televizijos laidoje, skaitė paskaitas, vadovavo studentų diplominių darbų rašymui. Išleido knygas: „Žodžio aiškumas ir tikslumas“, „Žodžių vartojimas perkeltine reikšme: tro-pai“, „Leksinė ir gramatinė sinonimika“, „Lietuvių kalbos stilistinė sintaksė: kalbos figūros“, „Kas yra stilius“, „Lietuvių kalbos stilistika“. Už pastarąjį stilistikos mokslo veikalą Juozas Pikčilingis 1977 m. gavo Lietuvos valstybinę premiją; 1980 m. vasario 19 d. jį apgynė kaip daktaro disertaciją. Buvo vienas iš akademinės „Lietuvių kalbos gramatikos“, „Dabartinės lietuvių kalbos gramatikos“, lietuvių kalbos vadovėlių vyresnėms klasėms, „Mokyklinio lietuvių–rusų kalbos frazeologijos žodyno“ autorių. 1982 m. pasirodė jo knygelė „Žodžio interviu“, 1988 m. – „Sinonimika. Kalbos figūros“, 1989 m. – „Kalbos ekspresyvinimo būdai ir priemonės“, 1990 m. – „Sparnuotu žodžiu apie žodį“.

Juozas Pikčilingis buvo vienas iš kraštiečių Zana-vykų bendrijos kūrėjų, aktyviai dalyvavo jos veikloje,

skaitė pranešimus Jono Jablonskio, Antano Tata-rės, Prano Vaičiaičio, Vinco Kudirkos, Prano Mašio-to, Jono Basanavičiaus jubiliejiniuose minėjimuose, literatūros ir kalbos šventėse, daraktorių ir kny-gnešių pagerbimuose. 1988 m. jo iniciatyva buvo įkurta Gimtojo žodžio bičiulių „Aidija“. Prasidėjus Lietuvos Atgimimo Sąjūdžiui nuolat rūpinosi lietu-vių kalbos atgimimu, puoselėjimu, jos gyvavimu.

„Mat mūsų stilistikos grandas buvo ne sausas mokslininkas teoretikas, o kalbos kultūros pla-čiaja prasme ugdytojas ir puoselėtojas: jis rašė visiems, kam jo žodis galėjo būti paveikus ir naudingas. Novatoriškus savo mokytojo darbus aukštai įvertino jo mokiniai ir pasekėjai (užtenka žvilgtelėti į Juozo Abaravičiaus, Audro-nės Bitinienės, Kazimiero Župerkos, Vaidos Kna-bikaitės, Albinos Šiupinienės publikacijas; o štai Regina Koženiauskienė surinko ir vienoje kny-goje „Stilistikos darbų rinktinė“ (2010) paskelbė visus savo mokytojo straipsnius ir jos išanginia-me straipsnyje parašė jautrią, išsamią jo gyve-nimo ir darbų apžvalgą).“

Evalda Jakaitienė. Gyvenau... Ir dar noriu. Vilnius, 2012, p. 135